

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Maria Małek - Bujak SSA Marek Żurecki
Protokolant	Aneta Szafruga

przy udziale –

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2014r. w Katowicach

apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie

z dnia 19 listopada 2012r. sygn. akt IV U 670/11

w sprawie Z. K. (1) (Z. K. (1))

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o wysokość emerytury

1. zmienia częściowo zaskarżony wyrok w punkcie 1 i zobowiązuje organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. do przeliczenia emerytury ubezpieczonego Z. K. (1) z uwzględnieniem podstawy wymiaru w wysokości 2.968,87 zł (dwa tysiące dziewięćset sześćdziesiąt osiem złotych osiemdziesiąt siedem groszy) i wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego 115,15%;

2. oddala apelację w pozostałym zakresie;

3. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. na rzecz ubezpieczonego Z. K. (1) kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

/-/ SSA M. Żurecki /-/ SSA M. Procek /-/ SSA M. Małek-Bujak

Sędzia Przewodniczący Sędzia

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 listopada 2012 roku Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie w punkcie 1 zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. w ten sposób, że zobowiązał organ rentowy do przeliczenia emerytury ubezpieczonego Z. K. (1) z uwzględnieniem podstawy wymiaru w wysokości 2.995,94 zł i wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego 116,20 %. Natomiast w punkcie 2 tego wyroku, zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. na rzecz ubezpieczonego Z. K. (1) kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Według ustaleń Sądu Okręgowego, organ rentowy decyzją z dnia 4 grudnia 2009 r. przyznał ubezpieczonemu emeryturę od 1 października 2009 r., obliczoną przy wykorzystaniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego wówczas 91,64%. Wyszczególnił też okresy, za które przy ustaleniu podstawy wymiaru, przyjęto minimalne wynagrodzenie. Następnie decyzją z dnia 25 stycznia 2010 r. organ rentowy przeliczył emeryturę po złożeniu przez ubezpieczonego kartotek zarobkowych z Przedsiębiorstwa (...) w C.. Do ustalenia podstawy wymiaru przyjęto zarobki

z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia, tj. z lat

1975-1991, 2001, 2007-2008, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 113,12, zaś emerytura 2.159 zł.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że od 1 marca 2011 r. emerytura po waloryzacji osiągnęła kwotę 2.328 zł. Sąd ten podniósł, że ubezpieczony w toku procesu sprecyzował żądanie w ten sposób, że wniósł o uwzględnienie w podstawie wymiaru emerytury zarobków z okresu od 1 stycznia 1973 r. do 31 grudnia 1974 r., pozostając przy żądaniu ustalenia podstawy wymiaru z 20 lat kalendarzowych z całego okresu ubezpieczenia. Na okoliczność pracy w zakładach (...) i wysokość osiąganego wynagrodzenia wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków Z. K. (2), Z. J. i H. K.. Świadczenie ci - zdaniem Sądu Okręgowego - nie wnieśli do sprawy faktów, które mogłyby zmienić stanowisko organu rentowego zawarte w zaskarżonej decyzji. W związku z tym, Sąd pierwszej instancji zwrócił się do organu rentowego o złożenie akt świadków J.

i K., i dopuścił dowód z akt osobowych ubezpieczonego nadesłanych

z Archiwum (...) w K., a następnie zobowiązał ubezpieczonego

do dokładnego sprecyzowania z jakiego okresu zarobki chciałby uwzględnić

w podstawie wymiaru emerytury. W odpowiedzi na powyższe wezwanie, ubezpieczony podał, że chodzi o zarobki z lat: 1973-1979, 1982-1991, 2000, 2007, 2008 oraz wniósł o skorygowanie zarobków z okresu, kiedy pracował w (...) Zakładach Budownictwa (...)

w C..

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że organ rentowy przedstawił hipotetyczne wyliczenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru z 20 lat wskazanych przez ubezpieczonego i pismem z 13 października 2011 r. poinformował o swoich ustaleniach.

Na wniosek ubezpieczonego Sąd pierwszej instancji przesłuchał też świadka

T. D., który pracował z ubezpieczonym w zakładach (...) w warsztacie mechanicznym, tak jak ubezpieczony - jako ślusarz. Świadek okazał zestawienie własnych zarobków za okres od 1969-1978 r. i uściślił swoje zeznanie o określeniu składników wynagrodzenia, które pobierali.

Na podstawie dowodu z opinii uzupełniającej biegłego księgowego, Sąd pierwszej instancji ustalił, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru w oparciu

o wynagrodzenie z 20 lat kalendarzowych wynosi 116,25 %, a tym samym podstawa wymiaru emerytury wnioskodawcy winna wynieść 2.995,94 zł. Sąd ten zwrócił uwagę, że opinii biegłego nie kwestionował ani pełnomocnik ubezpieczonego, ani pełnomocnik organu rentowego, który wskazał jedynie na fakt, że wyliczony przez biegłego

wskaźnik wysokości podstawy wymiaru powinien wynieść 116,20 % zamiast 116,25 %, a tym samym podstawa wymiaru winna wynieść 2.995,94 zł.

Z uwagi na fakt, iż opinia uzupełniająca biegłego nie była kwestionowana przez strony, a zdaniem Sądu Okręgowego została wydana w sposób rzetelny będący wynikiem dogłębnej analizy zgromadzonej dokumentacji płacowej ubezpieczonego

ze wskazanego przez niego okresu zatrudnienia, Sąd ten, na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

O kosztach Sąd pierwszej instancji rozstrzygnął na podstawie § 12 ust. 2 w zw. z § 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 163 poz. 1348 ze zm.).

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy.

Zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości, apelujący zarzucił mu naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., poprzez jego niezastosowanie i zmianę decyzji organu rentowego, w sytuacji gdy istniały podstawy do oddalenia odwołania. Przy czym jednocześnie organ rentowy zastrzegł, że w sytuacji nieuwzględnienia powyższego zarzutu, zarzuca także naruszenie przepisów prawa materialnego a to art. 15 ust. 1 w związku z ust. 6 w związku z art. 111 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 Nr 153, poz. 1227 ze zm.), przez ich niewłaściwe zastosowanie i zobowiązanie organu rentowego do przeliczenia emerytury ubezpieczonego przy uwzględnieniu lat, za które ubezpieczony nie wykazał wynagrodzeń stanowiących podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne.

Wskazując na powyższe zarzuty, organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania ubezpieczonego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Uzasadniając wniesiony środek odwoławczy organ rentowy wskazał, że w opinii sporządzonej w niniejszej sprawie kwoty wynagrodzenia za lata 1972 i 1973 (tj. za okres pracy w (...) Fabryce (...)), zostały przyjęte w wysokości wskazanej w zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu świadka T. D. ponieważ ubezpieczony nie dysponował żadną dokumentacją wskazującą jego własne wynagrodzenie za ten okres.

Organ rentowy podkreślił, że w odwołaniu ubezpieczony nie wskazuje żadnych zarzutów dotyczących przeprowadzonej przez organ rentowy waloryzacji świadczenia ubezpieczonego. Tymczasem organ rentowy dokonał waloryzacji świadczenia ubezpieczonego zgodnie z obowiązującymi przepisami art. 88 i 89 ustawy emerytalnej.

W tym stanie rzeczy zasadnym jest - w opinii organu rentowego uznanie, że zaskarżona decyzja organu rentowego była prawidłowa, co w konsekwencji powinno prowadzić do oddalenia złożonego od niej odwołania ubezpieczonego.

Apelujący powołując się na treść art. 15 ust. 1 i 6 ustawy emerytalnej podnosi, że do podstawy wymiaru emerytury można przyjmować tylko te składniki wynagrodzenia, co do których nie ma wątpliwości, że zostały wypłacone w danej wysokości i że została za nie odprowadzona składka na ubezpieczenie społeczne.

W niniejszej sprawie, zdaniem organu rentowego nie można ustalić w sposób nie budzący wątpliwości kwoty comiesięcznie wypłacanego ubezpieczonemu wynagrodzenia, ponieważ nie zachowała się żadna dokumentacja potwierdzająca wysokość wynagrodzenia ubezpieczonego, podlegającego oskładkowaniu.

Apelujący nie zgadza się z przyjęciem przez Sąd Okręgowy do wyliczeń wynagrodzenia innego pracownika. Podkreślił, że metoda zastosowana przez Sąd pierwszej instancji poddaje w wątpliwość podstawowe zasady

prawa ubezpieczeniowego, z których wynika nakaz przyjmowania do podstawy wymiaru świadczenia określonych składników wynagrodzenia, których wysokość jest potwierdzona w dokumentacji płacowej, czy innej pracowniczej z wyszczególnieniem np. kwoty pobieranych zasiłków z ubezpieczenia społecznego. Konieczne jest zatem udowodnienie, że faktycznie określony składnik wynagrodzenia był wypłacany i to w konkretnie wskazanej wysokości.

Dalej organ rentowy wskazał, że wyliczenie wskaźnika podstawy wymiaru świadczenia przy zastosowaniu kwot wynagrodzeń przysługujących innemu pracownikowi, może mieć miejsce tylko w przypadku ustalania wynagrodzenia osoby zatrudnionej za granicą przed rokiem 1991, a to ze względu na specjalne unormowanie zawarte przez ustawodawcę w § 10 pkt 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent.

Z uregulowania tego wynika założenie, a zarazem pewna fikcja, że pracownik zatrudniony za granicą pracowałby w kraju w takim samym wymiarze i na takich samych zasadach jak pracownik, którego wynagrodzenie, jako zastępcze, jest wykorzystywane przy wyliczaniu świadczenia emerytalnego pracownika zatrudnionego za granicą.

Skarżący podkreślił, że unormowanie to jest przywilejem dla pracowników, którzy pracowali za granicą i od ich wynagrodzeń nie było obowiązku opłacania składek w kraju, a w związku z tym, jako takie, nie może być interpretowane rozszerzająco na inne kategorie pracowników.

Ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji oraz zwrot kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem drugiej instancji według sześciokrotności norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując, iż ubezpieczony wykazał, że dysponuje wskaźnikiem wysokości podstawy wymiaru świadczenia za rok 1973 w proporcji 106,05 % oraz za rok 1974 w proporcji 104,63 %, uznał, że apelacja zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Zgodnie z dyspozycją normy art. 111 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 109 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.), wysokość emerytury oblicza się ponownie od podstawy wymiaru ustalonej w myśl art. 15, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenie emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego - z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie emerytury, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia jest wyższy od poprzednio obliczonego. Trzeba zaś dodać, że zgodnie z dyspozycją art. 116 ust. 5 cyt. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. do wniosku emerytalnego powinny być dołączone dowody uzasadniające prawo i wysokość tego świadczenia co oznacza, że ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na wnioskodawcy, jako osobie wywodzącej z tego faktu skutki prawne. (por. wyrok SN z dnia 28 marca 2001 r., II UKN 297/00, OSNP 2002 r., z. 23, poz. 577). W związku, bowiem, ze zmianami Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzonymi ustawą z dnia 1 marca 1996 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 189), polegającymi między innymi na skreśleniu art. 3 § 2, zmianie treści art. 316 § 1, art. 6 i art. 232 k.p.c., obecnie dominuje w procesie cywilnym zasada kontradyktoryjności, zgodnie z którą strony są zobowiązane do wskazywania dowodów dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne, stając się dysponentem postępowania, a Sąd orzekający jest uwolniony od odpowiedzialności za rezultat postępowania dowodowego.

Na podstawie przepisu § 21 ust. 1 rozporządzenia M.P.iP.S. z dnia 11 października 2011 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. nr 237, poz. 1412) środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia

przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia.

Oczywistym jest przy tym, iż ograniczenia dowodowe przyjęte w rozporządzeniu regulującym postępowanie o świadczenia emerytalno-rentowe przed organem rentowym, nie obowiązują w postępowaniu sądowym, opartym na zasadzie swobodnej oceny dowodów.

W trakcie postępowania dowodowego w sprawach z ubezpieczenia społecznego, mogą być przeprowadzane wszelkie dowody przewidziane przepisami Kodeksu postępowania cywilnego, w tym także dowód z zeznań świadków, w celu udowodnienia wysokości uzyskiwanego wynagrodzenia (odmiennie niż w trakcie postępowania przed organem rentowym), ale wiarygodność i moc wszystkich dowodów jest oceniana przez Sąd według jego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Trzeba jednocześnie wskazać za Sądem Najwyższym, iż zastąpienie rzeczywistego wynagrodzenia skarżącego hipotetycznie ustaloną wielkością, obrazującą jedynie niczym nie poparte założenie, że w całym spornym okresie wnioskodawca pracował identyczną liczbę dniówek rozliczną według takiej samej stawki jak którykolwiek z współpracowników, a nawet, że w całym spornym okresie bez żadnych wyjątków uzyskiwał co najmniej wynagrodzenie przeciętne, stanowiłoby naruszenie indywidualnego charakteru stosunku pracy (tak SN w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 stycznia 2012 roku, I UK 218/11, LEX nr 1162650). Zatem rację ma skarżący, wskazując, że dowód z wynagrodzenia współpracownika ubezpieczonego

T. D. z okresu zatrudnienia w latach 1973 – 1974 (a nie – jak błędnie wskazuje skarżący – w latach 1972-1973) nie pozwalał na ustalenie spornej okoliczności, przy nieprawdziwym założeniu, że wynagrodzenia ślusarzy były równe.

Skoro zaś obowiązek udowodnienia faktów spoczywa na osobie, która wywodzi z nich skutki prawne (art. 232 k.p.c.), stąd też na odwołującym ciążył obowiązek przedstawienia dowodów dla udowodnienia spornych okoliczności. Musiały to być jednak środki dowodowe, które pozwolą na wiarygodne ustalenie okoliczności faktycznych. Przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych są normami bezwzględnie obowiązującymi i nie zawierają unormowań, które pozwalałyby na ustalenie wynagrodzenia, będącego bazą do wyliczenia podstawy wymiaru, w sposób abstrakcyjny.

Wypełniając przedstawiony obowiązek, ubezpieczony dołączył do odwołania wykazy zarobków za dwa lata zatrudnienia, twierdząc, że dotyczą wysokości uzyskanego przez niego wynagrodzenia w przedsiębiorstwie (...) w latach: 1973 i 1974 (k. 9 i 9v.). Jak oświadczył na rozprawie apelacyjnej, wymienione wykazy otrzymał z archiwum i były to jedyne listy zarobkowe, na których pracodawca nie oznaczył lat, których dotyczyły. Z treści powołanych dokumentów wynika, że podstawa wymiaru składek za rok 1973 wyniosła: 35.608 zł, zaś za rok 1974: 39.988 zł i była zbliżona lecz niższa od podstawy wymiaru składek ustalonej przy wykorzystaniu zarobków T. D.. Przyjąć zatem trzeba, iż dowody te w sposób jednoznaczny opisują wysokość zarobków ubezpieczonego w spornym okresie.

Odnosząc się natomiast do zarzutu dotyczącego naruszenia prawa materialnego, wskazać trzeba, że na podstawie art. 15 ust. 1 cyt. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., podstawę wymiaru emerytury stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę.

Organ rentowy ustala relację rocznych zarobków indywidualnych do przeciętnego rocznego wynagrodzenia. Średnia tych wskaźników z 20 lat stanowić będzie tzw. wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury (w.w.p.w.).

Rację ma skarżący, twierdząc, że tak opisana relacja została przez Sąd pierwszej instancji wyznaczona błędnie.

Apelujący nie neguje, że ubezpieczony osiągnął w 2000 r. wynagrodzenie

w wysokości 22.312,37 zł.

Tak więc, zgodnie z niekwestionowanymi wyliczeniami organu rentowego, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury ubezpieczonego przy uwzględnieniu podstawy wymiaru składek za lata: 1973-1979, 1982-1991, 2000, 2007 i 2008 wyniósł: 115,15 %, zaś podstawa wymiaru (przy zastosowaniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie wydania decyzji z dnia 25 stycznia 2010 r., tj. 2.578,26 x 115.15%) wyniosła: 2.968,87 zł.

Konkludując, Sąd drugiej instancji, na mocy art. 386 § 1 k.p.c., orzekł reformatoryjnie, jak w punkcie 1 sentencji, natomiast w punkcie 2, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację w pozostałym zakresie jako bezpodstawną.

O kosztach procesu rozstrzygnął, na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461), biorąc pod uwagę, że ubezpieczony w postępowaniu apelacyjnym uległ tylko co do nieznacznej części swojego żądania (tj. 1,05 % w.w.p.w.) oraz kierując się charakterem niniejszej sprawy oraz wkładem pracy pełnomocnika ubezpieczonego w przyczynienie się do jej wyjaśnienia.

/-/ SSA M. Żurecki /-/ SSA M. Procek /-/ SSA M. Małek-Bujak

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek